

Wiek & Rad

38^e JAARGANG 2019 - 1

Roedebreuk

bij de enige Spinnenkopmolen van Overijssel

Een frisse wind

rond de molen in Staphorst

STICHTING DE
OVERIJSSELSE MOLEN

Restaurant Den Haller
www.denhaller.com
denhaller@online.nl
0547-351287

Sfeervol gelegen naast de watermolen

Openingstijden:
maandag en dinsdag gesloten

Voor lunch, koffie en kleine kaart van 12.00 tot
17.00 uur. Diner vanaf 17.30 uur

Roald Hans

RESTAURATIE | RENOVATIE | MOLENONDERHOUD

| 06 54 297 356

| info@roaldhans.nl

| www.roaldhans.nl

| De Tuinfluiter 64

| 7671 WG Vriezenveen

RESTAURATIE

| RENOVATIE

| MOLENONDERHOUD

Colofon

Wiek en Rad is het kwartaalblad van de stichting 'De Overijsselse Molen' en is een brug tussen het molenveld en donateurs van molens in Overijssel. De stichting tracht zo goed als mogelijk de belangen te ondersteunen van ons molenbezit en dit cultureel erfgoed in goede staat door te geven aan komende generaties.

Secretariaat:

mr. A.E.W. Boukes
tel. 038-465 28 60/038-499 87 85
a.boukes@home.nl

Donateurs ontvangen 4 keer per jaar Wiek en Rad (€20,00 per jaar).
Donateur kunt u worden door zich aan te melden via de website www.molensinoverijssel.nl, of schriftelijk via ons secretariaat: stichting 'De Overijsselse Molen'
Bankrekening van de SOM
NL34 RABO 0128690410

STICHTING DE OVERIJSSELSE MOLEN

Met medewerking van:

Tom Temmink
Sjaak Poot
Eric Ooink
Bert Otter
Marten Schiphorst
Mischa Westerhof
Ramon Lopez
Enzio Ardesch
Roelof Kooiker
Atty Gijzen
Harry Woertink
Kees van Lambalgen
Mark Boiten
Toine Zwitserlood
Roelof Kooiker (foto voorkant)

ISSN: 1384-0711

Copyright © Stichting 'De Overijsselse Molen'.
Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie

wiekenrad@gmail.com
Ruud Roose
r.roose@daxis.nl
Tom Temmink
ttemmink@oversticht.nl
Sjaak Poot
sjpoot@solcon.nl

Kopij naar:

Ruud Roose
wiekenrad@gmail.com
r.roose@daxis.nl

De redactie stelt het zeer op prijs als u artikelen over uw molen of molengebeurtenissen naar ons opstuurt.

Tekst graag als Word document en elk plaatje of foto als een JPEG bestand niet kleiner dan 1 MB.
Heeft u grote foto's, stuur ze dan via www.wetransfer.com.

Inhoud van dit nummer:

- 4 Grensgevallen 16: De Hollandsche Molen in Neede
- 6 WEER roeden uit 1 stuk !!
- 8 Molenroede uit 1 stuk (2)
- 9 Roedebrek bij de enige Spinnenkopmolen van Overijssel
- 10 De molen te Buurse
- 12 Molenaar in de dop
- 13 Afscheid vrijwilligers Olster Korenmolen!
- 14 Molenonderhoud en Biotoop
- 16 Een frisse wind rond de molen in Staphorst
- 18 Windmolen "de Korenbloem"
- 20 Informatie molens snel te vinden met QR-code
- 22 Menke Mühle in Südlohn: een verborgen parel
- 25 Roedebrek bij de enige Spinnenkopmolen van Overijssel

Grensgevallen 16: *De Hollandsche Molen in Neede*

windmaalderijen lagen toentertijd al in zwaar weer en omdat men bij de bouw het inwendige wat erg eenvoudig had ingericht, werd het malen met deze molen geen succes. Het malen eindigde dan ook binnen enige jaren. De molen werd in 1944 door de Hollandsche Molen verkocht aan de gemeente Neede, nu gemeente Berkelland. In de 50-er jaren heeft men de molen nog omgebouwd tot een aandrijfmolen voor een houtzagerij naast de molen. Toen zijn er ook de ten Have kleppen aangezet. Maar deze aandrijving voor de houtzagerij was ook geen succes. Het kwam wel eens voor dat het vliegwiel dat in deze aandrijfconstructie zat zo'n snelheid had dat deze bij wegvallen van de wind de wieken aandreef. In 1976 werd bij een restauratie weer een koppel maalvaardige stenen teruggeplaatst en vanaf die tijd wordt er regelmatig wat veevoer gemalen. Vanaf 1979 draaien er op de molen vrijwilligers. Bijna 38 jaar draaide Bertus Pasman de molen, en nu de bovengenoemde twee vrijwilligers.

De molen staat, als men deze over de Diepenheimseweg Neede nadert, op de Needse berg prachtig in het zicht. De molen heeft een goede biotoop, dat komt omdat men in 2017-2018 de houtzagerij naast de molen afgebroken heeft en het stuk grond gesaneerd. De sanering heeft plaats kunnen vinden doordat de molenaars argumenten voor verbetering van de molenbiotoop

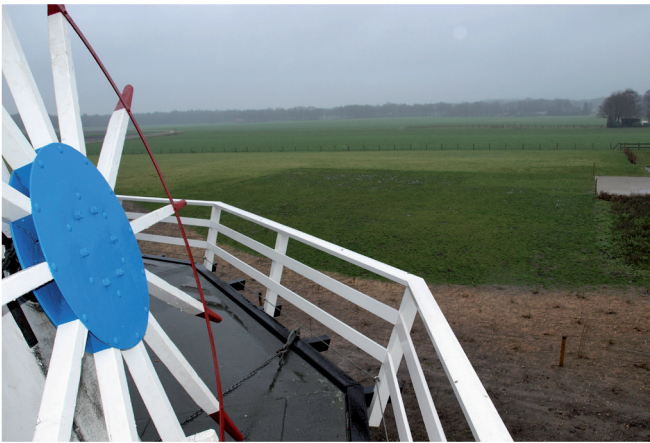
Op een grijze, natte zaterdag de provincie maar eens overgestoken van west naar oost om een bezoek te brengen naar het 16e grensgeval, de Hollandsche Molen in Neede. Koud buiten, maar met een warm ontvangst werden we, in hun net afgetimmerde “kantine”, onthaald door de twee enthousiaste molenaars van deze molen: Bennie Mensink en Joop Knoop. Met gepaste trots vertellen ze over deze forse stenen stellingmolen. De molen is gebouwd in 1926 door de Vereniging de Hollandse Molen (vandaar de naam) met steun van het Nationaal Steuncomité Stormramp. Want de voorganger van deze molen was een standaardmolen, genaamd De Otter of de Needer Molen, gebouwd in 1733, deze standaardmolen ging te gronde op 10 augustus 1925 als gevolg van een cycloon die toen over zuid en oost Nederland trok. De verwoestingen door deze cycloon in Borculo was toen wereldnieuws.

De nieuwe stenen stellingmolen, met een gevlucht van 26 meter (één roede oud Hollands en één roede met ten Have kleppen), werd deels herbouwd met onderdelen van een poldermolen uit Nieuwerkerk aan de IJssel. De molen werd in het voorjaar van 1927 in gebruik genomen. De

aandroegen. Tegelijkertijd zijn diverse bomen verwijderd. Vol lof zijn de vrijwilligers over de samenwerking met de burens en de gemeente Berkelland. De buurman heeft zijn villa zodanig laag gebouwd dat het geen windbelemmering oplevert. Ook heeft hij, als bezitter van het perceel waar de houtzagerij op stond, dit stuk grond onder landschap architectuur ingericht. Door lage begroeiing te planten is de biotoop gewaarborgd. Men kan met recht zeggen dat deze molen een grote landschappelijke waarde heeft.

De forse ronde stenen stellingmolen heeft een 16-er kunststeen waarmee veevoer wordt gemalen voor een boer uit Geesteren (Gld). Tevens is er nog een koekenbreker aanwezig en een klein deel van de vroegere overbrenging van het spoorwiel naar de houtzagerij. In de molen staat een model van de standaardmolen die in 1925 in de storm verloren ging. De stelling is geheel bekleed met dakleer. De kruikettingen worden om de uiteinden van de liggers gehaakt. De forse kap heeft Engels kruiwerk.

De molenaars hebben veel aanloop van toeristen, maar door het organiseren van diverse activiteiten hopen ze de Needse bevolking meer en meer bij de molen te betrekken. Ze zitten in ieder geval boordevol met ideeën. Op molendag bakken ze pannenkoeken en speelt er een mondharmonica-groepje. Dat trekt meestal wel ca 400 bezoekers. Ook hebben ze eens een mountainbike tocht door de molen laten rijden. Verder staat onder andere op de planning een dauwtrapmaraton (24 uur

draaien op Hemelvaartsdag) en hebben ze het idee om camera's in de molen te laten hangen die de werking registreren zodat op de begane grond op een beeldscherm de werking van de molen zichtbaar is. Dit voor minder validen of mensen die de erg steile trappen in de molen niet op kunnen of durven te gaan. Kortom: enthousiaste vrijwilligers die boordevol ideeën zitten. Het is de moeite waard om daar eens te kijken en kennis met deze molen en vrijwilligers te maken.

De Hollandse Molen

Diepenveenseweg 23

7161 MH Neede

www.molensinberkelland.nl

Tekst en foto's: Sjaak Poot

WEER roeden uit 1 stuk !!

Terugblik :

Molenroeden , ' metalen kokers' zijn onderhevig aan alle weersinvloeden welke in ons klimaat voorkomen. Omdat het metaal , met vocht en zuurstof, makkelijk kan roesten worden roeden gegalvaniseerd. De behandeling gebeurt in heel grote baden in specialistische bedrijven. Door de grote lengte van deze metalen koker is er ook een grens aan de mogelijkheden dit goed uit te voeren.

De wens dit makkelijker, en mogelijk beter te doen, leidde er toe dat vanaf 2007 er roeden in 2 delen werden gemaakt, welke dan in de askop aaneen gebout konden worden.

In totaal werden 48 molens van 1 of 2 van deze roeden voorzien. In

totaal 91 stuks.

In onze provincie zijn slechts 3 molens (deels) van deze roeden voorzien.

Op twee molens in het land zijn later problemen opgetreden met de boutverbinding. Daarom heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de RCE, de moleneigenaren van de 48 molens geadviseerd de molen niet meer te laten draaien tot er een oplossing is gevonden.

Na uitgebreid onderzoek heeft de Rijksdienst besloten dat alle gedeelde roeden weer vervangen moesten worden voor die uit één stuk. De kosten worden geheel door het Rijk gedragen, daar dit anders voor veel moleneigenaren onbetaalbaar zou zijn. De 3 molens in Overijssel waar

gedeelde roeden vervangen zijn:

1. Pelmolen ter Horst in Rijssen (2017)
2. De Vilsterse molen (2018)
3. De Konijnenbelt te Ommen (2019)

Nieuwe roeden voor Pelmolen Ter Horst

Molenroede uit 1 stuk (2)

op verschillende onderdelen worden geïnspecteerd door molenmaker Anne Doornbosch uit Adorp. Bovendien zijn er plannen om in de molen de verticale eikenhouten hoofdas, de zogeheten koningsspil, terug te plaatsen. Ook een bovenwiel staat op de verlanglijst van de beheerstichting.

Onderdeel van de werkzaamheden is het steken van een nieuwe, ongedeelde

Kap van de Konijnenbeltmolen getakeld in afwachting op herstel.

Met uiterste precisie werd, op 12 december, met een telekraan de kap van de Konijnenbeltmolen in Ommen gelicht. Aanleiding was de slechte staat van het riet op de kap. De kap is voorlopig vlak naast de molen gelegd in afwachting van een nieuwe rieten deklaag. Als de kap klaar is wordt deze weer terug geplaatst en krijgt de molen aan de Zwolseweg bovendien een nieuwe roede. De nieuwe roede ligt al klaar om naar boven getakeld te worden. Wanneer de molen weer in haar oude staat zal terugkeren is afhankelijk van de restauratiewerkzaamheden die verder nog uitgevoerd moeten worden. De onderhoudstoestand van de oude korenmolen uit 1806 kan nu

buitenroede, ter vervanging van de gedeelde roede die in 2014 werd aangebracht. Deze gedeelde roede was in 2017 alweer verwijderd nadat er schade aan de roede was ontstaan door een technisch mankement. Ruim een jaar heeft de molen aan de Vecht er bijgestaan met alléén de ,gerestaureerde, Potroede. In molenjargon een Landmeter geheten.

Harry Woertink

Beste lezers/Donateurs

Het maken van dit fraaie blad komt geheel tot stand door werk van vrijwilligers.
Jammer genoeg gaan leeftijd en gezondheid een rol spelen in de bezetting.
Aanvulling en verjonging is zeer gewenst. Daarom doen wij een dringend beroep op molenvrijwilligers, molenaars, molenbestuurders en molenliefhebbers om u aan te melden en ons te helpen dit blad te maken.

**Met vriendelijke groet.
De W&R redactie**

“Stichting de Overijsselse Molen” SOM
Secretariaatsadres: Krulmate 13 8014 KE Zwolle
www.molensinoverijssel.nl

Strijder voor molens

Elke 2 jaar rijkt Stichting de Overijsselse Molen een prijs uit aan een persoon/organisatie welke veel heeft betekend voor de Overijsselse molens.

Tijdens de DONATEURSDAG in mei 2019 wordt het bijbehorende molentje uitgereikt aan de door de jury verkozen persoon/organisatie.

voordracht(en) te doen via
info@molensinoverijssel.nl of r.roose@daxis.nl

De molen te Buurse

Dit landelijke plaatje met een windmolen is genomen in 1913 op de es in Buurse. De molen stond op het huidige perceel Alsteedseweg 43, waar tot 1999 de malerij met pakhuis van de A.B.T.B. was gevestigd. De fotograaf stond ongeveer ter hoogte van de Zuidgrensweg en

De krant van 28 maart 1854 berichtte als volgt: “De Notaris Blijdenstein, te Wierden, zal op den 5den april 1854, des voormiddags 11 ure ten huize van den Logementhouder J. de Graaf, te Enschede, doen inzetten, en 14 dagen later aldaar publiek verkoopen: Een

bij het gemeentebestuur, waarin zij tijdelijk vrijdom van grondbelasting vroegen voor hun nieuw gebouwde molen op de Braam. Het eerste graan was hier gemalen op 27 november 1850. Bruins en Gallois hadden de molen gerealiseerd op grond die eigendom was

richtte zijn lens naar het oosten, in de richting van de Braam.

De Bramermolen 1850-1869

In 1850 werd in Buurse de eerste korenwindmolen gebouwd, op de plaats van het tegenwoordige natuurvriendenhuis Den Broam. Deze molen was na de Oostendorper Watermolen en windmolen ‘De Korenbloem’, de derde molen in de gemeente Haaksbergen en stond bekend als de Bramermolen.

voor weinige jaren nieuw gebouwde, welbeklante Steenen WIND-KOREN- en PELMOLEN, genaamde DE BRAMERMOLEN, met daarbij behorende gedeeltelijk gecultiveerde gronden, bij elkaar staande en gelegen op den Braam, in Buurse, Gemeente Haaksbergen, alwaar de bevolking zeer toeneemt.”

De molen was een initiatief van het duo H.W. Bruins en H.J. Gallois. Zij dienden in januari 1851 een verzoekschrift in

van Jan Hendrik Voogd, landbouwer te Buurse en bewoner van de boerderij Voogd, die behoorde tot de woningen op ‘de Braam’. Voogd verkocht de grond met ‘windkoornmolen’ in 1854 aan de predikant Hendrik Gallers te Vriezenveen. Kort voor 1856 werd Jan Bos Jan Harmzoon op erve de Broam eigenaar.

In 1869-1870 werd de Bramermolen gesloopt en werd de plek opgenomen in het omliggende heideterrein, totdat hier

omstreeks 1930 'het natuurvriendenhuis' werd geopend.

Bouw nieuwe molen 1869-1870

Verderop aan de Alsteedseweg en dichterbij het dorp gelegen, werd in dezelfde periode als de sloop (1869-1870) een nieuwe korenwindmolen gebouwd als vervanger van de Bramermolen. Deze molen zou de geschiedenis ingaan als de 'molen van Buurse'. Het is de molen, zoals we die op de foto zien.

Het was een ronde bovenkruier zonder stelling, die was voorzien van een stenen romp met een rieten kap. Deze korenmolen was van het type ronde grondzeiler

De grond waarop de molen werd gebouwd was eveneens van de familie Bos op 'de Broam'. Jan Bos had de bewuste kavel, een perceel bouwland op de 'Buurser Esch', in 1869 aangekocht van zijn broer Hendrik Jan Bos, die tapper en winkelier op 'de Kruisboer' was. In 1879 werd de molen door 'Broam Jan' (Bos) verkocht aan de bakker en molenaar Gerrit Hendrik Schoep. Wie er vanaf de bouw tot 1879 molenaar is geweest is vooralsnog onduidelijk. Bos zelf was landbouwer op 'de Broam'. Schoep, in 1838 geboren in Apeldoorn, was de eerste eigenaar die ook molenaar was en vlakbij de molen woonde. Hij kwam in de zomer van 1879 vanuit Rheden naar Buurse, samen met zijn vrouw Johanna Berkhoff en hun zeven kinderen, die in de periode 1862-1875 werden geboren. De mulder Schoep heeft de Buurser molen niet lang draaiende gehouden. Hij kreeg in november 1879 een proces verbaal, omdat hij ongeijkte gewichten had gebruikt. Kennelijk ging hem dit niet in de koude kleren zitten. Volgens de 'Staten van Landverhuizers uit Overijssel' vertrok de bakker G.H. Schoep in augustus 1880 met vrouw en zeven kinderen naar Orange City in Noord-Amerika. Hij was toen welgesteld, maar als reden van vertrek

werd opgegeven: "verbetering zoekende in zijn finantieelen toestand.....".

Harmöllen Theodoor

De windmolen was ondertussen verkocht aan Buursenaar Theodorus (Theodoor) van Mast, geboren in 1848 op het erve Haarmölle. Deze 'Harmöllen Theodoor' was windmolenaar van beroep en woonde aanvankelijk nog gewoon op het erve Haarmölle. In 1881 bouwde van Mast aan de oostkant van de molen een woning. Hij ging hier hetzelfde jaar nog wonen met zijn (molenaars)knecht Gerhard Winters uit Ellewick. In 1882 huwde Van Mast met Margaretha Plathe (1857-1928) uit Graes bij Wessum. Uit het huwelijk werden zes zonen geboren, waarvan er drie als zuigeling overleden. Bij de molen en de woning hoorde totaal een kleine 3 ha grond. Theodoor van Mast overleed in 1899 in het hospitaal te Wessum op 51-jarige leeftijd. In de periode dat hij molenaar was had hij continu de beschikking over een knecht. Dit waren na Gerhard Winters achtereenvolgens: Heinrich Elling, Johann Hering, Heinrich Wissing, Hermann Heinrich Elling en Johann Theodor Meiners. Ze waren allen afkomstig uit Westfalen.

Voortzetting, verkoop en afbraak

Na het overlijden van Theodoor van Mast waren zijn drie zonen nog te jong (15, 6 en 2) en zette zijn weduwe, die dan in de stukken molenaarster wordt genoemd, de zaak voort. Ze werd aanvankelijk ondersteund door de knecht J.Th. Meiners, die in 1904 naar Vreden vertrok. Inmiddels was de oudste zoon, Johan Bernard van Mast, oud genoeg om het bedrijf te runnen. Later zouden ook zijn beide jongere broers als molenaar hun steentje bijdragen. In 1919 trad de oudste zoon in het huwelijksbootje. Deze verliet toen de gemeente Haaksbergen en stichtte een gezin in Enschede. Bij een boedelscheiding in datzelfde jaar werd de korenmolen eigendom van

Hendrikus A. van Mast, de tweede zoon van Theodoor. Na een brand in april 1920, waarbij het muldershuis afbrandde, bleek dat het pand te laag verzekerd was. Op de buitengewone ledenvergadering van de afdeling Haaksbergen van de Aartsdiocesane Boeren- en TuindersBond (A.B.T.B.) van 24 oktober 1920 werd besloten de molen en andere opstallen te kopen van de familie Van Mast. H.A. van Mast vertrok toen naar Lünten, zijn jongste broer ging naar Utrecht.

In november 1921 kreeg de A.B.T.B. een vergunning voor de bouw van een nieuwe malerij met pakhuis in Buurse. Na meerdere verbouwingen en herinrichtingen van de malerij, vond de officiële ingebruikstelling plaats op 15 november 1935. De korenwindmolen werd in 1937 afgebroken. De malerij verdween uiteindelijk in 1999.

Uitgave ansicht.

De kaart 'Molen te Buurse' is een uitgave van Van den Broek & Adolfs, Haaksbergen. Het is een zogenaamde ongelopen kaart. Dat is een kaart die niet is beschreven en waar geen postzegel op zit.

Er zijn zeker drie verschillende kaarten met deze molen uitgegeven, waarvan deze de oudste is.

Burse en windmolens

Een korte periode, namelijk van 1921-1937, kende Buurse twee windmolens. In 1921 verrees in het Buurserzand de 'Stenderkast' uit Usselo, die was gered door J.B. van Heek. Toen deze bijna 40 jaar geleden werd herbouwd in Usselo was Buurse 'molenloos'. Tegenwoordig heeft het grootste deel van Buurse zicht op een ander type windmolen, namelijk een groep windturbines, variërend in hoogte van 150 tot 200 meter, die pal over de grens (in Lünten en Ammeloe) zijn geplaatst.

Molenaar in de dop

Ramon Lopez

Ik ben Ramon, 10 jaar en woon in Almelo. Sinds een jaar help ik op korenmolens. De Hoop in Almelo. Daar mag ik bijvoorbeeld mensen rondleiden en help ik de molenaars bij het op- en afzeilen. In mijn vrije tijd, en ook op vakanties probeer ik zoveel mogelijk molens te bezoeken. Vaak mag ik dan ook helpen en leer ik altijd weer iets bij.

Thuis maak ik kleine molens in de schuur of bij m'n vader in de werkplaats. Dan maken we bijvoorbeeld Zaanse Spinnen,

de windwijzer molentjes die je in de Zaanstreek veel ziet bij de grote molens. Bij mijn opa en oma in Westbeemster staat mijn zelfgemaakte molen die ik 'het Kitten' heb genoemd. Het is een kleine molen, ook wel een speelmolen genoemd. De molen staat nog in de bouw. Er moet nog een binnenwerk in, een stelling eraan, en moet nog gedekt worden. Het zal een koren- en specerijenmolen worden met een vlucht van 2,10m. Het wordt een Zaanse molen. Wanneer ik in de Beemster ben help ik op korenmolens. De Nachtegaal waar ik ongeveer hetzelfde doe als in Almelo. Later ga ik zelf in Westbeemster wonen en als ik volwassen ben probeer ik in een molen te gaan wonen.

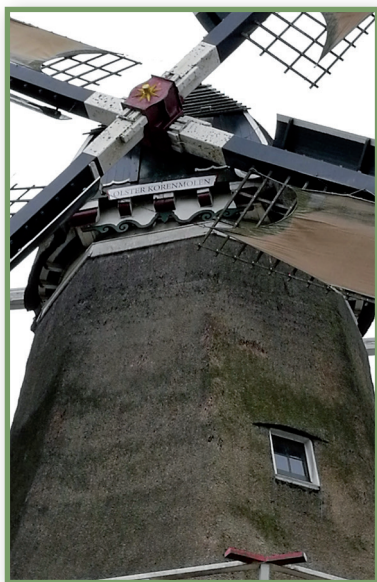
Contactgegevens:

Een website is in de maak:
www.ramonlopez.nl

Afscheid vrijwilligers Olster Korenmolen!

Het behoud, en de noodzakelijke restauratie, van een oude molen is eigenlijk alleen maar mogelijk als dit gedaan en gedragen wordt door de gemeenschap waar de molen toe behoort. Zo was dat destijds ook in Olst. De toenmalige Bökkers Mölle werd in december 1993 aangekocht door de gelijknamige Stichting. Met grote hulp van inwoners, bedrijfsleven, de gemeente Olst en restauratiefondsen werd het geld voor de restauratie bijeengebracht. Van een totaal vervallen karkas werd deze opgeknapt tot een draai- en maalwaardige korenmolen. Op 9 september 1996 werd “de vang gelicht” en konden we weer echt malen. In 1998 werd het aantal gemalen producten groter en kwamen er dames om de winkel te bemannen. Elke woensdag

en zaterdag stond er een duo in de winkel. Ook verzorgden zij de stands tijdens andere activiteiten rondom de molen en in het dorp.” Gedurende de ruim 25 jaar heeft de Stichting, als eigenaar van de molen,

het beheer zeer serieus genomen. De molen werd goed onderhouden en alle grote onderhoudsklussen werden tijdig uitgevoerd. De molen is in goede conditie. Toch gaat de stichting de molen op korte termijn overdoen aan een andere eigenaar.

“We vinden het erg jammer dat wij tot dit besluit moesten komen.” aldus Ruud Roose, voorzitter van Stichting de Olster Korenmolen.

“Het was een beslissing die heel moeilijk te nemen was. Er waren echter een aantal zaken, waardoor de noodzaak steeds duidelijker werd. Een van de oorzaken is dat de gemiddelde leeftijd van onze vrijwilligers steeds hoger wordt, terwijl we vrijwel geen nieuwe vrijwilligers konden vinden. We

hadden een goed team dames die de winkel runden, dit werd echter steeds lastiger. Daarnaast de molenaars. Om vaak te kunnen draaien heb je een grotere groep nodig. En ook dat was lastig.

Daarnaast waren er heel vervelende omstandigheden van buitenaf, waar ik niet nader op wil in gaan, die de grootste druk op het voortbestaan legden. Een situatie waar ditmaal géén steun van de Gemeente en gemeenschap werd verkregen.

Met het zetten van de handtekening onder de overdrachtspapieren in april komt er een einde aan 25 jaar onvermoeibare inzet van een groot aantal vrijwilligers. “We weten dat de Molen bij de nieuwe eigenaar in goede handen is en we wensen deze Stichting heel veel succes. Wij nemen afscheid met pijn in ons hart, maar het is niet anders.” besluit Roose.

Molenonderhoud en Biotoop

Foto: Enzo Ardesch

Mijn naam is Marten Schiphorst, Adviseur Gebouwen bij de gemeente Hardenberg en in teamverband zijn we verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van ca. 180 gemeentelijke objecten binnen de gemeenten Ommen en Hardenberg. Van deze objecten zijn 18 gebouwen Rijksmonument waaronder onder andere 6 korenmolens.

In 1990 ben ik als bouwkundig medewerker gestart bij de gemeente Ommen met de beheer en onderhoudstaken voor de gemeentelijke gebouwen. Bij de portefeuilleverdeling kreeg ik de eervolle taak om molens te

onderhouden. Op dat moment nog onbekend met deze cultuur historische bouwwerken, maar wel de interesse in deze specifieke bouwtechniek.

Ik kwam in aanraking met het onderhoud van de molens maar ook de consequenties van de omgeving van de molen, de biotoop. Een voorbeeld waar ik destijds geen invloed op had maar wat mij regelmatig voor de voeten geworpen werd zijn de flats rondom molen de Konijnenbelt in Ommen. De biotoop was van ondergeschikt belang. Dat was destijds de reden van één van mijn eerste collegevoorstellen om te pleitten voor het aanbrengen

van fokwieken op molen de Lelie (1992). Het was min of meer als compensatie voor de nieuwbouw van een winkel voor lands grootste kruidenier met een 20 tal appartementen in de buurt van de molen.

Kort daarna mocht ik starten met de voorbereiding voor het herstel van de Besthmenermolen (1994) met nieuwe kap en gevlucht en kwam veelvuldig in contact met de beroepsmolenaar in Ommen, maar ook met andere molenliefhebbers. In de periode zijn de ideeën ontstaan om een stichting op te richten die het beheer van de molens onder haar hoede neemt, maar ook

het dagelijks onderhoud. En die stichting (Stichting Ommer Molens) beheert tot aan de dag van vandaag nog steeds drie molens en heeft voor alle molens een adviserende rol als het gaat om de molenbiotoop.

Die adviserende rol is weer ontstaan uit het feit dat de ontwikkeling van bepaalde bouwplannen in de omgeving van de molen een dusdanig ver gevorderd stadium waren, dat dit invloed had op de molenbiotoop. Met het vaststellen van een nieuwe beheersovereenkomst heeft de Stichting een belangrijke rol

als het gaat om het toetsen van bouwplannen als deze in aanraking komen met de molenbiotoop. Binnen de bestemmingsplannen zijn inmiddels de molenbiotopen opgenomen.

Desondanks zit een foutje in een klein hoekje. Voorbeeld bij molen de Star in Balkbrug. Deze staat op de scheiding van twee bestemmingsplannen. Het ene bestemmingsplan houdt keurig rekening met de molenbiotoop en heeft de voorwaarden opgenomen, het andere bestemmingsplan ontbreekt elke link met de molenbiotoop. Tot dusver heeft

overleg met direct betrokken nog steeds tot een aanvaardbare oplossing geleidt.

In mijn huidige rol als adviseur heb ik regelmatig contact met de stichtingen, zowel binnen de gemeente Ommen als Hardenberg, maar ook regelmatig met de molenaars. Zij zijn tenslotte onze ogen en oren voor wat betreft het onderhoud van molen. En zijn er relevante zaken dan wordt er rechtstreeks contact gezocht en wanneer mogelijk direct een oplossing gezocht. Dit contact zorgt voor een goede verstandhouding, en ook voor begrip als bepaalde zaken niet direct gerealiseerd kunnen worden.

Alle molens draaien op dit moment, de een is wat completer als de andere, maar desondanks blijft het enthousiasme bij de vrijwillig molenaars aanwezig. Het dagelijks onderhoud wordt verzorgd door de molenaars, groot onderhoud door, of via, de gemeenten. Gelukkig verkeren wij in de omstandigheid dat beide colleges de molens een warm hart toe dragen. Hierdoor is het ook mogelijk om goed onderhoud uit te voeren omdat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. Daarnaast worden ook nieuwe initiatieven met belangstelling ontvangen. Vooral als vanuit de stichting of initiatiefnemer, tijd, energie en geld in een bepaald project wordt gestoken. Dan is vaak het college bereid om mee te denken en te werken aan het initiatief.

Gelukkig is het besef bij allen aanwezig dat wij zuinig moeten zijn op de cultuur historische bouwwerken.

Jarno en Cindy Eggen zorgen voor een frisse wind in Staphorst

In Zuidwolde begonnen de in Giethoorn woonachtige Jarno en Cindy een lang gekoesterde droom; een restaurant beginnen dat bekend moet komen te staan als hoogwaardig. Zowel kwalitatief, met streekeigen producten, als ook de bediening en de entourage. Dat dit gelukt is, bewijst het team door het verdienen van 2 Michelin sterren.

Het restaurant was gevestigd in een schitterende oude boerderij, maar was geen eigendom. In Staphorst konden Jarno en Cindy Eggen het restaurant en de molen kopen van Eric en Santa van Amstel en Aad en Marjon van de Pol. Dit viertal runde restaurant "De Molenmeester" dik twintig jaar.

De streekeigen kenmerken van Staphorst spreken tot de verbeelding bij Jarno en Cindy. De felgroene en blauwe kleurstelling op de boerderijen, de klederdracht, het stipwerk en de streekgerechten zorgen ervoor dat ze popelen om dit op subtiële wijze terug te laten komen in de gerechten die ze vanaf 31 mei 2019 zullen serveren in het restaurant dat vanaf dan de naam "De Groene Lantaarn" zal dragen. De Groene Lantaarn is een begrip in culinair Nederland. De twee sterren die ze de afgelopen jaren in Zuidwolde verdienden gaan dan ook mee naar Staphorst. "Als een gebouw van jezelf is, kan je doen wat je wil, doorgroeien. In Zuidwolde

bestond deze mogelijkheid helaas niet. Ik ben jong en ik wil verder. Dat kan in Staphorst. Dit is een perfecte plek." aldus Jarno.

De 41-jarige chef kocht het restaurant aan de Gemeenteweg, de molen is daar onlosmakelijk aan verbonden. De vraag of hij die molen als een probleem ervaart werd vlot van tafel geveegd. "Welnee! Die prachtige oude korenmolen heeft een geschiedenis en een verhaal! Er moet nog een hoop gebeuren, maar straks wil ik dat de molen weer meel produceert voor de eigen bakkerij van mijn restaurant en mogelijk andere afnemers." Daarnaast lijkt het de twee nog jonge ondernemers fantastisch om straks scholen te laten ervaren wat het proces van broodbakken precies inhoudt. Hoe de grondstoffen van het land gehaald worden, gemalen worden in hun molen en hoe het vervolgens verwerkt wordt in het brood dat geserveerd wordt.

Qua ruimte voor de gasten is het etablissement in Staphorst iets kleiner dan in Zuidwolde, maar het scheelt weinig. De keuken daarentegen is veel groter. Daar maken de in totaal zeven koks culinaire kunst voor de gasten die vanuit heel Nederland en daarbuiten straks naar Staphorst komen. 'Staphorst is veel bekender dan Zuidwolde. Ik moet nu altijd uitleggen dat het niet Zeewolde is en dat de gasten ook niet naar Groningen moeten, maar naar Drenthe. Daar heb ik in Staphorst geen last van.'

Achter het pand staat Molen de Leijen, een grondzeiler uit 1854. Het rijksmonument hoort bij het restaurant. De molen is prachtig en in redelijke staat, maar hij 'draait wel voor de prins', zoals dat heet. Dit wil zeggen dat de molen niet kan malen (maalvaardig). Hij kan dus wel zijn wieken rond laten gaan, maar deze energie kan niet overgebracht worden op de steenkoppels. Dit kan verschillende

één van de weinige grondzeilers die Overijssel rijk is.

oorzaken hebben, want tussen de bovenas waar de wieken aanzitten en de maalstenen in de kuipen zit een veelvoud aan houten raderen met allerlei houten onderdelen die allemaal in goede staat moeten verkeren en bovendien goed afgesteld moeten zijn. Als er in dit hele vernuftige stelsel iets niet goed zit, kan de vervolgschade aanzienlijk zijn.

Dankzij snel handelen van de Stichting de Overijsselse Molen kon er vorig jaar op

onderhoud aan de molen. Binnen een week werd er met veel inzet van onder andere “Huis en Erfgoedcollectief” nog gezorgd voor een volledige aanvraag voor de molen. Dat de gemeente eveneens verheugd is met deze nieuwe impuls op deze historische plek, bleek uit het feit dat zij de kosten voor de aanvraag zonder aarzelen op zich wilden nemen.

Naast de onlangs vernieuwde lange spruit, moeten er nog verschillende

andere werkzaamheden uitgevoerd worden volgens het gemaakte rapport. Zo moeten er 6 kruipalen vernieuwd worden, moeten de roeden een keer doorgehaald worden, zijn er meerdere werkzaamheden aan het gevluht nodig, zoals herstel van de kluften, zoomlatten en de hekwerklatten. Wat in de komende jaren nog

Daarnaast wordt er binnenkort gekeken hoe het staat met de molenstenen, omdat Jarno wil malen voor eigen gebruik.

Hiervoor moet alles in goede, smetteloze staat verkeren in verband met de hygiëne richtlijnen die hiervoor gelden.

De stenen gaan dan met de billen (de groeven aan de binnenkant) bloot om te kijken of het profiel nog in goede staat verkeert om goed te kunnen malen. Jarno vertelt met een grijns; Ik moet dan meteen aan kikkerbillen denken, heerlijk!

Met Jan Kooiker en Hans Alberts zijn er twee vrijwillige molenaars, die in het verleden ook al draaiden op De Leijen. Naast deze mannen heeft Jarno nog altijd een kort lijntje naar Ommen, waar een gerespecteerd leverancier van hem, beroepsmolenaar Anton Wolters, altijd klaar staat met raad en daad.

Ook bij deze molen zal een schild van de SOM gemonteerd worden met daarop de QR code naar de verschillende websites. De molen zal, zoals het er nu uitziet, zaterdagmiddagen draaien.

Tom Temmink
molenconsulent

Alle overbrengingen tussen bovenas en steenkoppels moeten in goede staat verkeren

de valreep nog gezorgd worden voor een SIM (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten) aanvraag voor het

een grote onderhoudspost zal zijn is het schoonmaken en opstoppen van het riet van de achtkant en de kap.

Windmolen “de Korenbloem”

Toen bij de oprichting van de Bataafse Republiek in 1795 vele van de zogenaamde ‘heerlijke rechten’, zoals water- en windrecht en jacht- en visrecht werden afgeschaft, mochten ook niet adellijken gebruik maken van een molen om o.m. graan te malen. Ook in Haaksbergen heeft men hier toen op ingespeeld en op de holtink, (markevergadering), van 7 augustus 1797 verkocht de marke Haaksbergen en Hones voor f 48.- een schepel, (±1/8 ha), veldgrond aan George Boekman. Op deze grond liet Bernardus ten Pol, schoonvader van Boekman, een windmolen bouwen. De molen is gebouwd als achtkantige stellingmolen met schuine schoren. In de doorrit van de molen bevindt zich een steentje waarop ‘B.T.P. 1798’ staat, waaruit blijkt dat ten Pol de molen in dat jaar bouwde. Hij was een vooraanstaand burger in Haaksbergen. Zo was hij onder meer advocaat en ontvanger van de directe belastingen in deze plaats. Hij was getrouwd met Maria Elisabeth Boekman. Hij overleed op 19 november 1814, waarna zijn weduwe op 4 oktober 1815 de molen verkocht aan Cristiaan Waanders, koopman en plaatsvervangend schout van Haaksbergen.

Daarna is de molen in de loop van zijn bestaan nogal eens van eigenaar veranderd. Op 17 juni 1830 kwam hij in handen van de mulder van de ‘Oostendorper watermolen’, Jan Hendrik Stuve.

Van 1852 tot 1859 waren Euphemia, Berendina en Antonetta Brüns, minderjarige dochters van J.B. Brüns uit Gemen bij Borken eigenaar. In 1867 werd de molen gekocht door Gerhard Johann Pieper, voorheen molenaar in Südlohn. Na diens overlijden kwam de windmolen in bezit van Gerrit Hendrik Grevers te Haaksbergen. Op zijn verzoek werd de molen op 19 februari 1869 openbaar geveild door notaris Jordens. Het bezit werd omschreven als, ‘de koren- en pelmolen, geheten ‘de Windmolen’ met molenaars- en wonershuis. De koper werd Berend Willem Hoytink, die mulder was in Markvelde. In 1873 verkocht hij het weer aan Bernardus Gerardus Eijsink, landbouwer op Kagelink onder Diepenheim. Zes jaar daarna, op 5 december 1879, verwisselde het bezit opnieuw van eigenaar. Deze keer was het de molenaar van Vollenhove Johannes Filippus Beens die belangstelling had en het kocht. Mogelijk was hij niet zo zakelijk ingesteld, maar ook het verschil in godsdienst zal een rol gespeeld hebben, want zakelijk liep het blijkbaar niet zo goed. Hij was protestant en om je in een overwegend katholieke gemeenschap voldoende klanten te verwerven was niet makkelijk. Men “kocht” in die tijd, en ver daarna, niet gauw bij een partij van het andere geloof. Hij had het zo moeilijk dat hij in één van de balken van de molen de volgende

tekst graveerde; ‘Ik kom uit het land van Vollenhove, maar hier is het Schralendam’.

In 1885 werd de molen wegens faillissement openbaar verkocht. Eigenaar werd Antonius Oude Wansink uit Albergen. Hij was molenaarsknecht op de molen bij het Molenven te Saasveld.

In 1888 zakte de doorrit in, zodat er een nieuwe tunnel gebouwd moest worden. Tevens was de stelling in een dusdanige slechte conditie dat deze moest worden gesloopt. Men besloot deze te vervangen door zand, dat om de molen werd aangebracht. Vanaf dat jaar, naar later zal blijken tot 1991, is er dus sprake van een beltmolen. Op zij van de ingang bevinden zich twee steentjes met het jaartal 1888. Midden boven de inrit zit een steen met de initialen A.O.W. en H.O. Ze staan voor Antonius Oude Wansink en zijn vrouw Hendrika Oosterik. Zij kwam van het erve ‘het Loo’ te Dulder bij Saasveld.

In 1891 liet Oude Wansink een door stoom aangedreven molen bouwen om niet langer afhankelijk te zijn van de wind. Bovendien bouwde hij naast die molen een pakhuis en een houtzagerij. Omstreeks 1913 werd er een café, het nu nog bestaande café ‘De Oude Molen’, bij gebouwd. In 1923 vond er een algehele restauratie van de windmolen plaats door molenbouwer Ten Have. Bij die gelegenheid

kreeg hij de naam die hij nu draagt; 'De Korenbloem'. In dec. 1931 stierf Oude Wansink en werd zijn weduwe eigenaar. Het beheer kreeg zijn schoonzoon Franciscus Wilhelmus Otte, een molenaarszoon uit Goor, die al sinds jaren knecht was op de molen. In 1934 werd de windmolen stilgelegd en maalde men uitsluitend nog met de stoommolen. In 1942 kon Otte de molen kopen.

Mede door de stilstand raakte

'De Korenbloem' steeds verder in verval en het kwam op een gegeven moment zover

dat er aan algehele sloop werd

gedacht. Gelukkig kon na jarenlange

onderhandelingen tussen de eigenaar,

het rijk, de provincie en de stichting

'De Hollandse Molen' een basis

worden gevonden, waarop de molen

op 3 februari 1964 voor

f 27.500,- aan de gemeente

overgedragen kon worden zodat hij

als monument bewaard zou blijven.

Opnieuw moest er gerenoveerd

worden en op 2 februari 1966 werd

dit werk gegund aan molenbouwer

G. Beckers uit Bredevoort, die in

september van datzelfde jaar begon

aan de herstelwerkzaamheden. Op

25 oktober 1967 werd het werk

opgeleverd, echter niet maalvaardig.

De bovenas, waar aan de buitenkant

de wiken aan zijn bevestigd, werd

niet gekoppeld aan de Bonkelaar,

zodat het lopende werk in de molen

niet meer aangedreven werd. Wel konden de

wiken in de wind gedraaid worden zodat bij

wind deze konden draaien zonder de molen

aan te drijven. De molen draait dan 'voor de

Prins'. Deze toestand is zo gebleven tot de

laatste renovatie in 1991.

In 1985 zijn er pogingen in het werk gesteld om

de molen weer te restaureren. Er werd uitvoerig

overlegd en men kwam onder meer tot de

conclusie dat het molenbiotoop niet ideaal

meer was. In de loop der tijd was de molen

compleet omringd geraakt door bebouwing en

de gedachte vatte post om hem te verplaatsen.

De reactie van de buurt en de burgerij op dit

voornemen waren heftig en omvangrijk. Men

wilde de molen op deze plek handhaven. Na

de nodige discussies werd uiteindelijk besloten

hem te laten staan en te verbouwen naar een

windvangende stellingmolen. Hierdoor zou hij

min of meer weer in de oude luister worden

hersteld, waarbij ook het loopwerk weer

aangekoppeld zou worden. Bij deze restauratie

heeft men dus ook opnieuw een stelling

aangebracht. Echter niet voorzien van schoren,

zoals oorspronkelijk het geval was, maar met

staanders. Tevens is de stelling ± 40 cm hoger

aangebracht dan voorheen.

De molen is een bovenkruier omdat alleen de kap met wiken op de wind gezet kan worden.

De lengte van deze wiken is

12 m. De kap is gedekt met riet terwijl de

achterkant voorzien is van schaliën van geteerd

eikenhout. Deze schaliën liggen in drie lagen

over elkaar heen en zijn typerend voor Oost

Twente en de Gelderse Achterhoek. Men vindt

ze echter soms ook wel net over de grens in

Duitsland.

Het toerental van de molensteen moet

ongeveer 120 omwentelingen per minuut zijn

en aangezien de overbreng verhouding in de

aandrijving 1:6 is, zullen de wiken dus 20

omwentelingen moeten maken in dezelfde tijd.

Dat houdt in dat er 80 keer per minuut een

wiek langs komt suizen. In molenaarstermen

heet dat, 'de molen loopt 80 einden'. Dat

betekent dat bij een diameter van 24 meter

deze wiken aan de tip een omtreksnelheid

hebben van ± 90 km per uur. Op de

stellingzolder zijn twee deuren aangebracht om

de stelling te kunnen betreden. Deze zijn uit

veiligheidsoverwegingen diametraal tegenover

elkaar in de wand aangebracht. Als de molen

draait is de deur aan de kant van de wiken op

slot en de tegenover liggende deur staat open.

Dit om te voorkomen dat men onachtzaam

de stelling opstapt aan de verkeerde kant en

een klap van de wiken riskeert. We kennen

allemaal de uitdrukking 'Die heeft een klap van

de wiken gehad'. Dat loopt meestal niet goed

af met zo'n klap bij zo'n 90 km per uur.

Op het eerste gezicht lijkt zo'n molen een

vrij simpele constructie zijn. Maar als je eens

even verder kijkt kom je tot de ontdekking

dat er technisch gezien heel wat details te

benoemen zijn die in de loop der eeuwen

door praktijkervaring ontstaan zijn. Zo zijn er

heel wat verschillende houtsoorten verwerkt

in de diverse onderdelen van de molen. Voor

het frame van de constructie is hoofdzakelijk

eiken gebruikt terwijl we in de zoldervloeren

vurenhout aantreffen. Bij de wielen en raderen

treffen we interessante combinaties van

materialen aan.

Te beginnen met de bovenas; die is hier van

gietijzer. Vroeger mogelijk ook van eikenhout.

In het bovenwiel en het spoorwiel zijn eiken-,

iepen- en wilgenhout toegepast en voor de

kammen steenbeuk. In de bonkelaar vinden we

iepen- en azijnhout en in de steenronsel iepen-

met staven van palmhout. Deze combinaties

worden zo gekozen dat er voor wat betreft de

tandwielen nooit twee dezelfde materialen

op elkaar lopen. In het algemeen levert dat

minder slijtage op. De tandwielen worden

overigens gesmeerd met een natuurproduct,

namelijk bijenwas. Zo'n oude molen is, zowel

in artistiek- als technisch opzicht, een zeer

waardevol element in ons landschap en in onze

samenleving. Laten we er zuinig op zijn.

Bert Otter

Informatie molens snel

DALFSEN - Westermolen ontvangt schildje met QR-code

Op zaterdag 9 februari ontving wethouder André Schuurman uit handen van Ruud Roose van Stichting Overijsselse Molens een schildje dat passanten en bezoekers informatie over de Westermolen geeft. Het schildje bevat een zogenaamde QR-code, die kan worden gescand met behulp van een mobiele telefoon.

De code geeft rechtstreeks toegang tot de website van de molen.

Wethouder Schuurman, die de gemeente Dalfsen als eigenaar van de Westermolen vertegenwoordigde, is blij met het initiatief van Stichting Overijsselse Molens:

“Het is een mooie manier om met behulp van moderne communicatiemiddelen de kennis van het molenerfgoed in Overijssel te vergroten”.

In de gemeente Dalfsen beleefde de Westermolen de primeur. Dit voorjaar zullen alle molens in Overijssel van een schildje worden voorzien.

FLERINGEN – Door de Stichting Overijsselse Molen is het voornemen uitgesproken om alle 65 wind- en watermolens in Overijssel te voorzien van een QR-code. De eer van de eerste molen in de gemeente Tubbergen was aan de Molen van Frielink in Fleringen. Het bijbehorende bordje werd maandag 28 januari door burgemeester Haverkamp

geplaatst. Zij kreeg hulp van Pieter van der Vinne, voorzitter van Stichting Overijsselse Molen.

“De QR-code biedt de mogelijkheid om de informatie over de molens beter en sneller beschikbaar te krijgen. Menigeen heeft een smartphone en kan daarmee makkelijk via de QR-code informatie

krijgen over molens in Overijssel, maar ook over de specifieke molen waar hij of zij toevallig bij staat”, aldus Van der Vinne. Bij de plaatsing maandag was van alle molens in de gemeente Tubbergen een afvaardiging aanwezig. Ook aan hen is de QR-code voor hun molen uitgereikt. Stichting Overijsselse Molen hoopt voor het begin van het toeristenseizoen het project afgerond te hebben.

te vinden met QR-code

HASSELT - Wie een smartphone op zak heeft, kan vanaf nu bij De Zwaluw een QR-code scannen en daarmee informatie oproepen. Al langere tijd lag er het plan van de Stichting Overijsselse Molen (SOM) om door middel van een QR-code passanten en bezoekers van Overijsselse molens meer informatie te verschaffen, dit om de kennis van het erfgoed te verhogen.

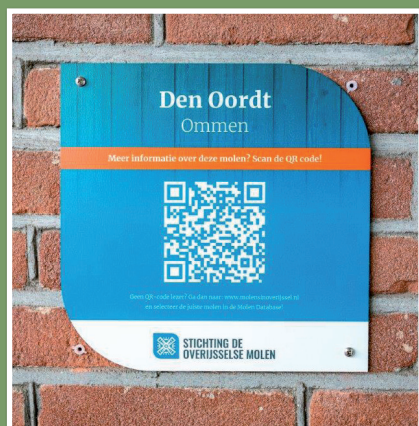
Er is een mooi bord ontworpen dat een afspiegeling is van het SOM-logo in vorm en kleur. Er is een oranje streep aan toegevoegd om het bord meteen te doen opvallen, ongeacht de achtergrond. Dit oranje wordt ook door de ANWB gebruikt op de borden die zij op Rijksmonumenten mogen bevestigen.

Op zaterdag 2 maart heeft de heer Ruud Roose van de SOM, onder toezien oog van molenaar Foekje Pol, het bord overhandigd aan de voorzitter van korenmolens De Zwaluw, de heer Jan van der Steege.

Bezoekers kunnen de QR-code scannen en komen dan via de molendatabase van de SOM bij korenmolens De Zwaluw waar geschiedenis en bijzonderheden van de molen staan vermeld.

HOONHORST - Zaterdag 9 maart hebben Ruud Roose van de Stichting De Overijsselse Molen en Kees van Lambalgen van het bestuur van de Molen van Fakkert in Hoonhorst samen een QR-code op de molen bevestigd. Voorbijgangers kunnen met behulp van deze code met hun smartphone snel en eenvoudig informatie opvragen over de molen. Het schild met de code is door de Stichting De Overijsselse Molen gefinancierd.

OMMEN - Bezoekers van de Ommer molens kunnen voortaan nog makkelijker, en altijd, informatie vinden over de molen die zij bezoeken. Op initiatief van de Stichting de Overijsselse Molen (SOM) worden alle 65 wind- en watermolens in Overijssel voorzien van een schildje met een QR-code. Vandaag was molen Den Oord als eerste in Ommen aan de beurt. Wethouder Ko Scheele schroefde hier vanmiddag samen met Ruud Roose,

bestuurslid van de SOM, het schildje met de QR-code aan de muur bij de voet van de molen.

Verhaal

“Elke molen heeft een verhaal. Het is goed dat die verhalen verteld worden.

Dat kan op de moderne wijze zoals met een QR-code om op website van de molens te komen”, aldus wethouder Ko Scheele vanmiddag. Het bestuur van de Stichting Ommer Molens, die drie van

de vijf Ommer molens in beheer heeft, is blij met het initiatief van Stichting de Overijsselse Molen. “Ommen is een belangrijke toeristische gemeente. Het is daarom goed dat op deze wijze de toeristen alle informatie kunnen vinden over onze molens”, verteld Johan Otten, voorzitter van de Ommer molenstichting. Otten bedankte vanmiddag de initiatiefnemer; de Stichting de Overijsselse Molen. Ook dankte hij de gemeente, in vorm van wethouder Scheele, voor de inzet voor het behoud van de Ommer molens. SOM-bestuurslid Roose benadrukte dat het goed is dat het publiek goed wordt geïnformeerd over hoe de molens werken, en wat er allemaal aan ‘oude technieken’ om de hoek komt kijken. “Dat levert meer interesse op, en mogelijk, in de vorm van donateurs of vrijwilligers.” schetst Roose.

Menke Mühle in Südlohn:

een verborgen parel

Het jaarlijks uitstapje 2018 van de Gildehauser molenaars had dat jaar als doel de Grafelijke molen in Zeddum en het OLM in Arnhem. Bij het zoeken naar een interessante tussenstop op de heenweg kwam plots een voor allen nog onbekende, maar op basis van de informatie

interessante molen tevoorschijn: Menke Mühle te Südlohn. Een plaatsje “in the middle of nowhere” ter hoogte van Winterswijk. Maria Menke, dochter van de laatste molenaar en huidige eigenaar, wilde ons graag ontvangen. Tijdens ons bezoek bleek pas hoe interessant deze molen feitelijk is: onze groep bracht er twee maal zoveel tijd door dan de geplande anderhalf uur! Hoewel Bernhard Menke, de laatste molenaar, in 1982 is overleden lijkt het alsof hij gisteren nog aan het werk geweest is. Het gehele complexe ensemble van molen, bijgebouwen en machinerie uit de vorige eeuw is liefdevol

gerestaureerd en werkend te zien. Met ongelooflijk veel energie en doorzettingsvermogen en uiteraard het nodige geld is hier een monument gecreëerd van een stuk molengeschiedenis dat op niet veel plaatsen meer te bezichtigen is.

De windmolen op zich, een beltmolen, werd in 1812 door molenbouwer Jan Frese uit Winterswijk in anderhalf jaar tijd gebouwd. Alle materialen en de betalingen ervoor zijn keurig bijgehouden in een boek, dat nog in Maria Menke's

bezit is. De molen wordt dan de eerste decennia als korenmolen geëxploiteerd. In 1865 komt de molen in het bezit van de eerste Menke: Johann Bernhard.

Die brengt onder in de molen een zaagmaan aan, dat met windkracht wordt aangedreven. De houtzagerij krijgt een forse impuls als in 1876 een eerste stoommachine wordt aangeschaft

om het zaagmaan aan te drijven. Zoon Josef Menke neemt in 1890 de molen over. Deze bouwt een bijgebouw naast de molen, waar ruim tien jaar lang voor de Borkener Melkfabriek met door wind aangedreven machines

melk ontroomd wordt. Als deze activiteit naar een nieuwe melkfabriek verhuist komt dit bijgebouw vrij en wordt daar een tweede stoommachine in opgesteld waar twee additionele maalgangen mee worden aangedreven. Later worden daar ook nog een tweede zaagmaan en een dorsmachine bijgeplaatst.

In 1925 neemt Bernhard Menke, de vader van Maria, het roer over. Die bouwt in

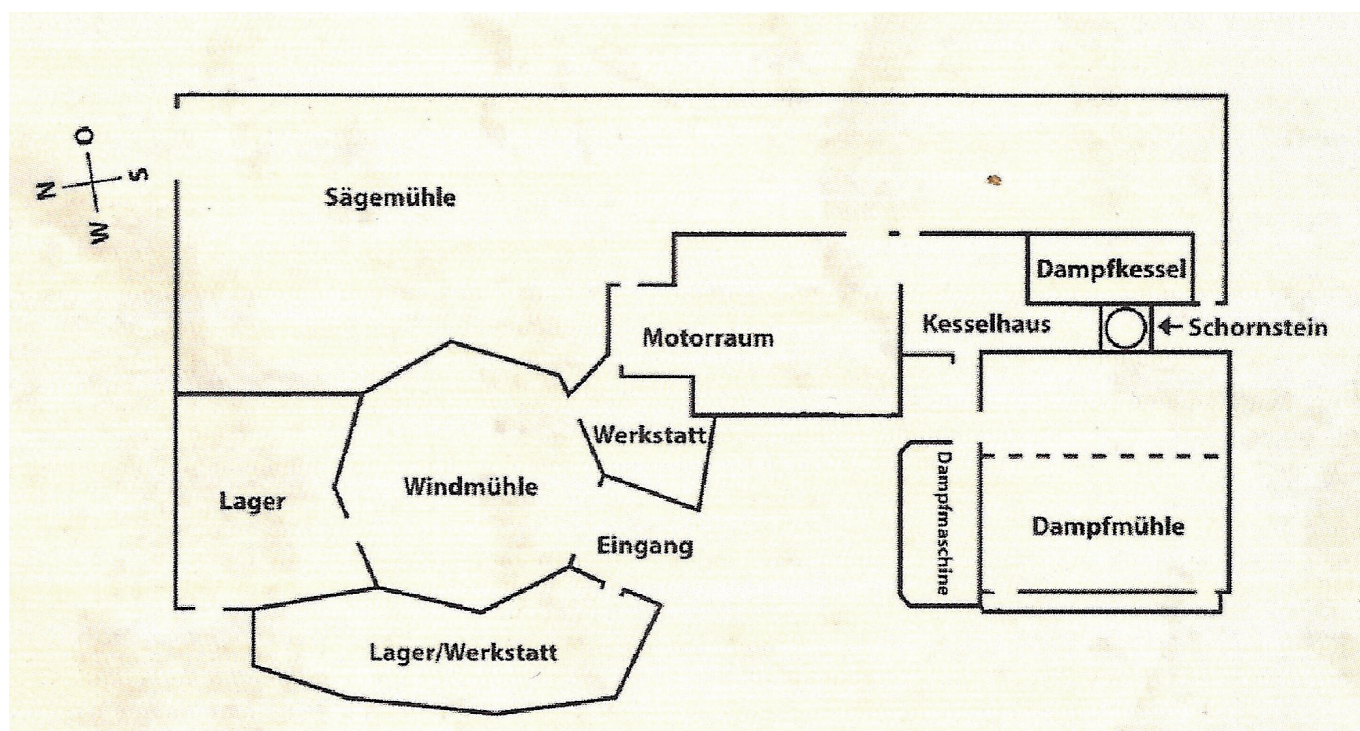

tachtiger jaren van de vorige eeuw actief in bedrijf is geweest, met wind maar vooral met stoom en later diesel, is van grote betekenis voor het vervolg van haar historie. Immers in die tijd werd er al veel aandacht besteed aan behoud en herstel van wind- en watermolens en was het al niet meer vanzelfsprekend dat een molen, die kwam stil te staan, werd afgebroken. Al binnen vijf jaar was er het nodige gedaan zodat de machines voor de (fijn-) maalderij weer operationeel waren. Tijdens de Deutsche Mühlentag in 1994 is de molen voor het eerst voor het publiek geopend, met lopend bedrijf, zowel maalderij als houtzagerij.

fasen de windaandrijving af en vervangt deze verder door stoom en vanaf 1951 door diesel (Herforder Dieselmotor, bouwjaar 1939). De focus ligt dan op diervoederproductie en loonzagerij. In 1968 volgt de volledige omzetting van stoom naar diesel-aandrijving; de twee

wordt wel nog voor de maalderij gebruikt. In 1982 krijgt ze echter een nieuwe kap met wiekenkruis en wordt ook windkracht weer voor de aandrijving gebruikt. Ze wordt aan de buitenzijde geheel met koperen platen bedekt, een oplossing die tot heden nog prima functioneert. In 1989 echter

In de jaren daarop wordt continu verder gewerkt aan het herstel, waar nodig, van het gebouwencomplex en aan restauratiewerk van onder meer

stoommachines worden verwijderd en een tweede Herforder Dieselmotor komt daarvoor in de plaats. De windmolen heeft inmiddels geen wieken meer, maar

overlijdt Bernhard Menke, wat het einde van het commerciële gebruik van de molen betekent.

Dat Menke Mühle nog tot in de

de dorsmachine en het zaagraam. In 2007 krijgt de molen een nieuw wiekenkruis, nadat de orkaan Kyrill in dat jaar een van de wieken heeft afgebroken.

In 1912 wordt een oude Maier Stoommachine gekocht die geheel moet worden opgeknapt. Het jaar daarop wordt deze in een speciaal aangebouwde behuizing geplaatst en in bedrijf genomen. Deze drijft de maalinrichting in de molen aan. In 2016 wordt nog een Herforder Dieselmotor van de sloop gered. Na een omvangrijke restauratie staat deze nu ook in het motorhuis opgesteld en ontlast de beide andere Diesels, die onder Denkmalschutz vallen.

op de verschillende verdiepingen machines voor de graanreiniging, silo's voor opslag van graan en/of maalproduct, 2 verschillende walsenstoelen, voorzieningen voor het uitzeven van het maalproduct in verschillende fracties en een menger voor diverse soorten eindproduct. Dit alles verbonden door een systeem van horizontaal en verticaal transport door middel van schroeven en elevatoren.

de “Anneliese Schücking Prijs” van de Deutsche Gesellschaft für Mühlenkunde, die wordt verleend aan organisaties of personen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor molenbehoud- en herstel. Verder in 2000 de “Felix Summermann Prijs” die in het Münsterland elke drie jaren wordt verleend wegens bijzondere verdienste op het gebied van behoud van cultuurgood.

Het gehele complex heeft sinds 1995 een monumentenstatus. Ze is nog steeds in het bezit van de familie Menke, die zeer veel waarde hecht aan het goed onderhouden van dit bijzondere molenensemble. Sinds 2012 wordt de familie daarbij in praktische en financiële zin ondersteund door de Förderverein Menke Mühle. De molen is geopend tijdens de Deutschen Mühlentag, die steeds op de tweede Pinksterdag plaatsvindt. Maar voor bijzonder geïnteresseerden en zeker ook voor groepen

Het gehele complex van Menke Mühle omvat heden ten dage de windmolen plus alle in de loop der jaren daaraan toegevoegde gebouwen. Voor de molenliefhebber is uiteraard allereerst de functionerende windmolen met daarin de fijnmaalterij interessant. De molen geeft van binnen een heel goed beeld hoe door middel van diverse innovaties de concurrentieslag ten opzicht van de fabrieksmaalterijen nog decennia lang volgehouden kon worden. In een vernuftige en logische opstelling vindt men

Pal naast de molen staat het gebouw van de zaagmolen met het zaagraam uit 1919 en de dorsmachine uit 1914. Beide aangedreven door de dieselmotor, die in een aanpalend motorenhuis staat met de andere dieselmotoren. Verder een groot ketelhuis met de stoomketel met ernaast de stoommotor. Verder een maalterij met onder meer twee maalkoppels, aangedreven door de stoommotor. Tot slot is er dan nog het molenaarshuis. En alle machinerie is in werkende staat! Niet voor niets verkreeg molen in 1998

is Maria Menke graag bereid een afspraak voor bezichtiging te maken.

Gegevens: Förderverein Menke Mühle e.V. Windmühlenstrasse 4 – 46354 Südlohn.
Tel: 0049 2862 898989. E-mail: menke.muehle@gmx.de. Web: www.menke.muehle.de

*Toine Zwitterlood
Vrijwillig Molenaar van de
Gildehauser Ostmühle*

Roedebreuk bij de enige Spinnenkopmolen van Overijssel

Spinnenkopmolen 'De Wicher' aan de Hogeweg in Kalenberg heeft op de stormachtige dag van 8 december 2018 roedebreuk geleden. De molen van Staatsbosbeheer, die in nationaal park 'De Weerribben' staat, bezweek deels onder de harde wind.

De dienstdoende molenaar was op het noodlottige moment gelukkig in de molen zelf en stond niet buiten. De molen draaide zijn gebruikelijke rondjes toen een enorme rukwind één van de houten roeden deed bezwijken.

Boswachter Egbert Beens van Staatsbosbeheer, trekt zich het lot van het gebied en de molen zeer aan.

“Het is een unieke molen voor Overijssel. Weliswaar niet zo oud als zijn grotere, korenmalende broers, maar in vormgeving en locatie uniek. Notabene de meest fanatieke molenaar die voor ons de molen draait, overkwam dit. Heel vervelend, net nu we de bezetting qua molenaars hier weer mooi op peil hadden.

Nader onderzoek wijst ook uit dat hem absoluut niks valt te verwijten, gewoon domme pech. De houten roeden zijn inmiddels ongeveer 40 jaar oud en zijn aan het eind van hun levensduur. Daarbij komt dat de extreem droge zomer die we achter ons hebben, waarschijnlijk ook niet bevorderlijk is geweest voor de roeden”. Egbert was bezig met de voorbereiding voor groot onderhoud aan de molen, toen deze onvoorziene extra uitgave zich aandiende. “De molen heeft nog houten roedes, dit willen we zo houden, want ook dat is uniek geworden in Overijssel”.

Tom Temmink
molenconsulent

geraeds|ijzergieterij

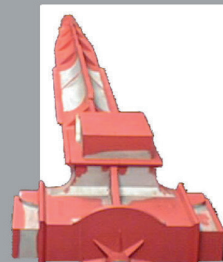
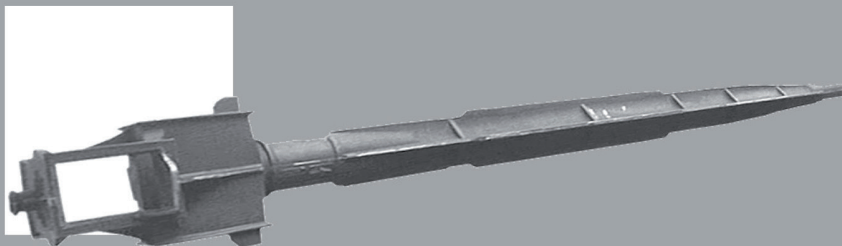

Veldstraat 82
5991 AE Baarlo NL

Telefoon: +31-(0)77-4771660

Telefax: +31-(0)77-4771619

E-mail: info@geraedsijzergieterij.nl
www.geraedsijzergieterij.nl

MOLENSTEENMAKERIJ

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Koning
Molenzeylen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer...

Fa. Koning v.o.f.

058-2135830 / 06-15107316

info@koning-molenzeylen.nl

www.koning-molenzeylen.nl

STICHTING DE OVERIJSSELSE MOLEN

P. van der Vinne
Voorzitter

pieter@akkerbouwbedrijfvandervinne.nl
tel. 0546-681257

A. Boukes
Secretaris

a.boukes@home.nl
tel. 038-4652860

R.J. Roose
Penningmeester

r.roose@daxis.nl
tel. 0570-562497

W. de Goeijen
Bestuurslid

J.H. Kuiper
Bestuurslid

kuiper.jh@hetnet.nl
tel. 0534 - 610710

Tom Temmink
Bestuurslid

ttemmink@oversticht.nl
tel. 06 - 54232008

G. Kleinjan
Bestuurslid

Tel: 0546 672762

R. Barenbrug
Bestuurslid

rcm.barenbrug@outlook.com

Website van de stichting en contact

R. Roose (Webmaster)
www.molensinoverijssel.nl
info@molensinoverijssel.nl

Molenboeken winkel

J. Poot
tel. 038-3315638
sjpoot@solcon.nl

Gilde van Vrijwillige Molenaars

E. Blenke (Secretaris)
tel. 074 - 8500346
molenaarsinoverijssel@molenfotos.nl

Vereniging De Hollandse Molen

Zeeburgerdijk 139
1095 AA Amsterdam
tel. 020-6238703

Werkgroep Overijsselse molendag

W. de Goeijen
Tom Temmink

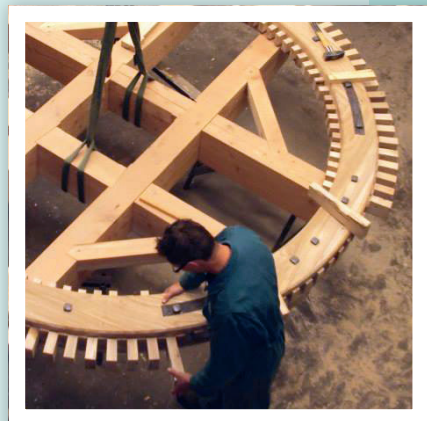
Wiek en Rad redactie

R. Roose
r.roose@daxis.nl
Tom Temmink

Wiek en Rad vormgeving

Renée Mulder
Spoorstraat 15
8121 CK Olst
renee@dekroonolst.nl

Ruim 100 jaar ambachtelijk vakmanschap

VaagsMolenwerken

Al meer dan een eeuw werken de molenmakers van Vaags aan authentieke wind- en watermolens. Tegenwoordig bouwen en restaureren we molens in Overijssel, Nederland, Duitsland en de rest van de wereld. Kennis van het ambachtelijke handwerk en hedendaagse technieken gaan daarbij samen.

Met liefde voor het vak en aandacht voor het verleden bedenken we inventieve oplossingen om het industriële en culturele erfgoed te behouden.

*Poldermolen bij
natuurgebied
De Steendert
in Ophemert*

SINDS 1904

VAAGS
Meester Molenmakers

► Kijk ook op
www.vaags.nl